

močna burja. V članku z naslovom *A study on the Bora Region on the Adriatic Coast of Yugoslavia by means of Windshaped Trees* (s. 153—164) trdijo, da sega pas burje ob Velebitu 50—60 km daleč na morje in otoke, na sever in na jug od tod pa le 20 km. Na primorski strani obalnega gorovja so ugotovili močne deformacije do 800 m nadmorske višine, zelo močne na prevalih v višini med 700 in 800 m, sledovi pa hitro jenjujejo pri 1000 m. Pravijo, da so vidne zveze med srednjo vetrovno hitrostjo v januarju in stopnjo deformacije dreves.

M. T. Yoshino je prispevala še krajši članek o vegetaciji na jadranski obali. Kazuko Urushibara pa predhodno poročilo o raziskovanju terre rosse (*Soil of Karst Region along the Adriatic Coast in Yugoslavia*, str. 195—201). Ugotovila je pozitivno korelacijo med deficitom vlažnosti, ugotovljenim po Thornthwaitovi metodi, in barvo jerine. Navedenih je še nekaj drugih ugotovljenih zvez. Ker pa avtorica članka trenutno še raziskuje te zveze in bomo o tem v naši reviji bržčas še poročali, ostajamo tu le pri kratkem poročilu.

Med ostalimi članki v omenjeni reviji se nanaša na Jugoslavijo samo še kratek zapis o ljudskem opažanju burje na Hrvaškem.

Ivan Gams

Dve jugoslovanski sociološki knjigi o naseljih

Centar za sociologiju sela instituta za društvena istraživanja sveučilišta u Zagrebu si je zastavil hvalevredno nalogo, da v posebni zbirki publicira različna sociološka dela o sociologiji naselij. Naloga je več kot upravičena, saj tovrstnih del v Jugoslaviji ni veliko.

Omeniti pa je treba še en razlog, da poročamo o teh dveh knjigah. Lotevata se namreč problematike, ki so ji jugoslovanski geografi že od Cvijića sem posvečali veliko pozornosti. Hkrati sta pristop in metodologija v obeh ocenjevanih delih zelo sorodni geografskim, zlasti socialnogeografskim postopkom, tako da tudi s te strani zaslužita nekoliko daljšo oceno.

Tipologija ruralnih sredina u Jugoslaviji, Zbornik teorijskih i metodoloških radova, Biblioteka sociologije sela, Zagreb, 1972, str. 1—218.

Delo je nastalo ob pripravah za izdelavo obsežne raziskovalne naloge »tipologija ruralnog okolja u Jugoslaviji«, ki bi naj v vrsti študij prikazala sociologijo jugoslovanskega podeželja. Prvotna zamisel o tej raziskavi se je izoblikovala l. 1967 v zagrebškem agrarnem institutu, a so se ji kasneje pridružili sociološki instituti v Beogradu, Ljubljani in Skopju. Sodelavci teh zavodov so prevzeli določene raziskovalne naloge v raziskovalnem projektu in zamisel dopolnili glede na njihovo nacionalno okolje ter tako pripomogli, da je zbornik dobil bolj občejugoslovanski značaj. Vendar je tudi v tem skupinskem elaboratu — pričujoča knjiga je njegov prvi rezultat — opravil glavnino dela, to je sestavo tipologije in raziskovalnega koncepta ter redakcijo, zagrebški institut, kar je razumljivo, saj je imel med vsemi nedvomno največ tradicije in izkušenj pri sociološkem proučevanju agrarnega podeželja.

V prvem delu knjige, ki naj bi bil hkrati uvod v sociološko raziskavo, podajata M. Zupančič in R. First-Dilić močno teoretski oris »tipološke metode v sociologiji«. Sledi prikaz dosedanjih inozemskih tipoloških proučevanj vasi in sicer francoskih, ameriških, nemških in poljskih dosežkov. Napisala ga je skupina avtorjev V. Puljiz, R. First-Dilić, M. Golob in D. Denkovski. Naslednje poglavje »sociološka in sorodna proučevanja vasi v naši državi« navaja dosežke poglobitvenih raziskovalcev te tematike pri Hrvatih (V. Bogić in A. Radić), Srbih (V. S. Karadžić, J. Cvijić, S. Vukosavljević), Slovencih (J. E. Krek, A. Melik, S. Ilešič, P. Blaznik, M. Majer-Ziljski, V. Novak in drugi) in Makedoncih (I. Josifovski, P. Marković, R. Kartalov). Manjkajo pa navedbe za druge jugoslovanske republike in pokrajine.

Najpomembnejše poglavje v zborniku so »tipološke metode v našem raziskovanju«. Napisal ga je S. Suvar ob sodelovanju Z. Mlinarja in V. Puljiza. Izhajajoč iz socioloških »idealnih tipov« na eni in dejanskih razmer na drugi strani so se avtorji odločili za dva bazična tipa: tradicionalna in transformirana vas, vendar pod predpostavko, da med tema ekstremnima primeroma obstaja vrsta prehodnih oblik. Enota raziskovanja naj bi bila vas oziroma skupina vaških naselij, ki tvorijo homogeno ruralno cono. Analizirali naj bi po programu ca. 270 naselij, izbranih na osnovi slučajnega in sistematičnega izbora. Izbrani indikatorji naj bi prikazali ekološke faktorje (relief, zemljišče, funkcije, dejavnostno strukturo itd.), proizvodne in potrošne značilnosti (vaško zemljišče, lastniške odnose, dohodke itd.), demografske značilnosti, družbeno-strukturne in kulturne značilnosti (družinska struktura, sosedstvo, uvajanje modernih institucij, vlogo masovnih komunikacij, zdravstvo itd.) in stališča vaščanov (glede zemlje, družine, otrok, žene, inovacij itd.). Metodologijo dopolnjuje seznam literature, idejna skica o ruralnem atlasu Jugoslavije, pregled možnosti za uporabo rezultatov zadnjih popisov prebivalstva in seznam instrumentov za terensko raziskovanje.

Kljub temu, da ta raziskovalni program še ni bil v praksi preizkušen in je bil doslej le teoretsko utemeljen, je njegov pomen precejšen, saj je prvi primer, kako z modernimi sociološkimi metodami obravnavati naše podeželje. Geografom je toliko bližji, ker so se z večino teh problemov, sicer z nekoliko drugačnega vidika, že doslej veliko ukvarjali. Če pa upoštevamo stremjenja Münchenske socialnogeografske šole ali nekaterih francoskih družbenih geografov (Sorre, George, Le Lannou), pa še te skromne razlike izginejo in se znajdemo pred spoznanjem, da ni med enim in drugim pristopom, ne v predmetu, ne v metodah, bistvenih razlik. To pa nas zavezuje k obojestranski izmenjavi mnenj in k bolj premišljeni delitvi dela.

Stipe Suvar, Izmedju zaseoka i megalopolisa, Biblioteka sociologije sela, Zagreb, 1973, str. 1—240.

Knjiga Stipe Suvarja, znanega hrvatskega sociologa in publicista ter urednika časopisa *Sociologija sela*, je pravzaprav zbornik člankov na temo vas—mesto. Nekateri od teh člankov so nastali že pred časom, vendar je pretežno del iz zadnjih treh let. Razvrščeni so tako, da podajajo kolikor toliko zaokroženo podobno socioloških spoznanj in pogledov o organizaciji in razvoju tujih tendencah vasi in mest. Glede na takšno zasnovo naj bi imel zbornik tudi značaj učbenika, ki ga o tej tematiki še ni na jugoslovanskem tržišču.

Članki so razvrščeni v tri skupine. V prvi »vas in spremembe v vaškem življenju« obravnava avtor osnovne determinante vaškega načina življenja, ugotavlja razvojne značilnosti na jugoslovanskem podeželju, zlasti v povojnem razdobju, ter se loteva nekaterih socioloških problemov, kot so religija, vloga osnovne šole, kulturne spremembe na vasi, eksodus vaške mladine in vloga prostega časa na podeželju. V drugem delu »odnosi med vasjo in mestom« so zbrani članki s tematiko, ki Suvarja očitno že dolgo privlačuje in vznemirja. Čeprav so morda še nekoliko bolj publicistično napisani kot tisti v prvi skupini, jih bo vsak raziskovalec te tako rekoč vedno aktualne teme z užitkom prebral, saj Suvar z močjo dobrega poznavalca problematike in spretnega pisca naniza vrsto dilem, ki vznemirjajo sodobni svet in še zlasti našo hitro se spreminjajočo družbo. Silovitost, ki izžareva iz tega pisanja, je razvidna že iz naslovov: dihotomija vas—mesto, nekateri aspekti konfliktnih odnosov vas—mesto, ali urbanizacija, socialna diferenciacija in socialna segregacija.

K temi mesto—vas se avtor ponovno vrača tudi v tretji skupini člankov, le da to pot bolj z vidika odnosa mesta do podeželja. V vseh teh razmišljanjih Suvar dosledno zavrača pretirano urbanizacijo, nastopa zoper razrast velikih mest, opozarja na zaostalost naše vasi in razmišlja, kako iztrgati zaostalo agrarno podeželje iz nerazvitosti in bede. Zastopa stališče, da je iz socioloških vidikov najustreznejša rešitev tako imenovana rurbana ureditev pokra-